

Hoe
het
vroeger
was

Gereformeerd kerkelijk leven in de jaren tachtig zoals destijds opgetekend
door ds. Jart Voortman voor het kerkblad *De Do*.
augustus 2019

komen poezen in de hemel?

'Jullie moeten jezelf maar een beetje helpen hoor. Hier in de keuken staat het drinken'.

Tijdens de Kerst-inn gaat alles een beetje rommelig, maar daarom des te lossier de sfeer.

Grote trekpleister blijkt de pingpongtafel te zijn. Het gaat er in die kamer zo fanatiek aan toe, dat je de verwarming wel uit kunt zetten.

In de gang staat wat klein spul tegenover me.

Of er ook gesjoeld mag worden.

Eens even kijken. In de keuken dan maar.

'Mogen we nog iets vragen?' zegt een van de dames.

'Natuurlijk', alleen is de cola op, denk ik.

'Komen poezen ook in de hemel?'

Van binnen krijg ik het gevoel alsof de stroom uitvalt.

'Ja, we dachten: U bent dominee'.

'... als jullie mij even helpen met die sjoelbak', zeg ik om mijn bedenktijd te verlengen.

'Haar poes is vandaag namelijk doodgegaan. Ik wilde haar troosten, maar ik wist niet of ik kon zeggen dat-ie in de hemel is. En U bent dominee, we dachten: misschien weet u het'. Innerlijk kom ik weer wat op adem.

'Ik heb een heleboel boeken gelezen', zeg ik, 'maar weten doe ik het niet.

Dat weet niemand'.

Ze kijken me begrijpend aan.

'Maar ik wil jullie wel vertellen hoe ik het zie'.

'Er staat in de Bijbel dat God in de hemel van alle gezichten de tranen zal afwissen. De mensen zullen geen verdriet meer hebben'.

'Kun jij in de hemel gelukkig zijn zonder poes?'

'Nee'.

'Dan zal die poes er ook wel bij zijn in de hemel'.

De zondag erop kom ik de beide dames weer tegen bij het uitgaan van de kerk.

Met een glimlach kijk ik hen aan. Ik ken hun geheim.

'Gaat het goed met jullie',

informeer ik.

'Ja hoor en met U?'

januari 1985

antikerkelijk

'Goede avond, wij zijn op het ogenblik als gezamenlijke kerken bezig een kring voor rand- en buitenkerkelijken op te zetten. Nu weet ik niet of u kerkelijk bent of niet-kerkelijk...'

Tegenover mij zie ik een verweerde kop langzaam opzwellen.

'Nou buitenkerkelijk, zeg maar gerust antikerkelijk', hoor ik terwijl zijn ogen lood schieten.

Na deze gepeperde oprisping komt er gaandeweg wat meer ontspanning op het gezicht van mijn gesprekspartner.

Zijn grootste ergernis blijkt te zijn: de christelijke organisatie. 'De christelijke school, de christelijke sportvereniging, de christelijke geitenfokvereniging, het slijt de samenleving in tweeën'.

Deze man heeft de tijd nog meegemaakt dat de kerken een monopolie hadden op alles.

'En dan nog iets. Waarom wel christelijke mensen in het openbaar onderwijs en niet openbaren in het christelijke onderwijs?'

'Maar afgezien daarvan, ik geloof gewoon niet!'

'Als God bestaat, waarom dan Ethiopië, waarom dan al die ziekten in de wereld?'

Het cardinale punt. Bij hem geen smoes; hij meent het.

Ik verdedig me niet, maar scherp zijn vragen aan: 'ik sta met lege handen als

mensen met zulke vragen komen... Maar toch geloof ik'.

Inmiddels sta ik al een uur aan zijn deur.

We komen er in dit gesprek natuurlijk niet uit. Toch is er tijdens dit gesprek wel wat met die 'antikerkerlijke' gebeurd.

'Ik heb nog nooit zo'n open gesprek gehad met iemand van de kerk', zegt hij terwijl hij mij de handen schudt.

Op weg naar huis denk ik nog wat na over die man.

Een luisterend oor is soms meer waard dan een stapel Elisabethbodes.

december 1984

pressiepost

Omdat je als predikant in vele opzichten een sleutelpositie inneemt, kruisen talrijke personen je levenspad met het oogmerk je op een bepaalde manier te beïnvloeden.

Een aparte plaats neemt hierbij in wat ik zou willen noemen: pressiepost.

Soms is het een meditatie met de anonieme aantekening 'dit soort preken heeft de kerk van Boksum behoefte aan'.

Een andere keer krijg je zeer uitvoerig met de hand geschreven voorstellen voor liturgie en bijbellezing – opnieuw zonder afzender.

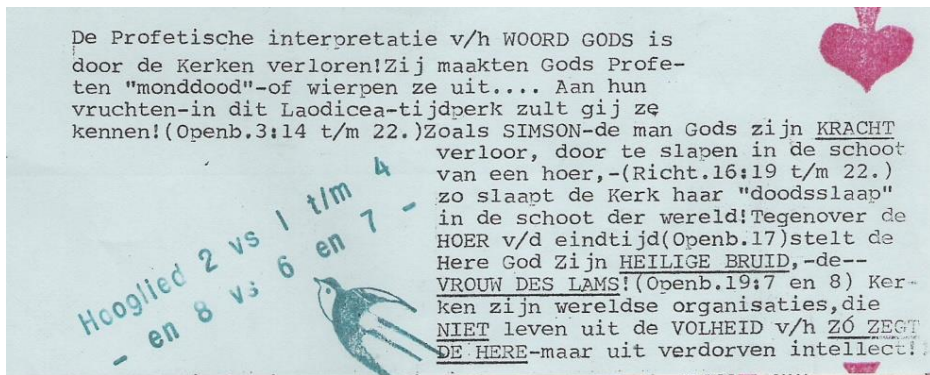
Gerust durf ik te stellen dat in de categorie pressiepost het drukwerk van de heer J. Swart uit Sneek mijn favoriete literaire kost is. Op een vaste plaats in mijn bureau worden zijn werkstukken door mij zorgvuldig bewaard. Waarom ik zijn brieven verslind?

In de eerste plaats omdat zijn pressiepost goed verzorgd is.

Daar gaat me nogal wat werk in zitten!

Prachtige stempeltjes luisteren zijn stencilwerk op. In het groen: een welgevormde zwaluw, met daarboven eveneens in het groen "Hooglied 2 vs 1 t/4 - en 8 vs 6 en 7-" Daarnaast in het rood: een hand met een uitgestoken vinger die aanwijst wat in de tekst belangrijk is.

Het leesplezier wordt verder verhoogd door de verschillende kleuren stencilpapier. Soms - zo'n brief is waarlijk een ontdekkingsreis - vindt men ook nog kleine tussengevoegde inlegstroken.

De vriendelijke verpakking mag ons echter niet afleiden van de vlijmscherpe boodschap:

een rode pijl - daaronder in het groen: 'op de grens van 2 werelden. De

Heilige Engel GABRIEL sprak'

Daaronder een witte plakstrook: 'De GROOTSTE INVASIE aller tijden in zicht, waarbij de HEMELSE LEGERSCHAREN het KOMENDE KARMELGERICHT over de ganse aarde deze REBELSE PLANEET zullen bezetten!!'

Een ander stempeltje: 'Gods Bijltjesdag in zicht – Mal 4'

Daarnaast – Duivel-der-Homofilie-ontmaskerd –

Daaronder: – Gods D-DAY komt –

Wie denkt dat het geloof van broeder Swart a-politiek is, vergist zich:

'In verband met bijgaande Profetische openbaringen over de POST-CODE, - en over de z.g.n. MICRO-CHIPS – die alle een zeer

verontrustend beeld geven van de totaal ontspoorde "wetenschap" -
- Daarom zult gij deze Mijn HEILIGE WOORDEN noteren, - en die zenden aan de Minister-president. - ...'

Niet alleen de politici en de homofielen krijgen er van langs.
Het oordeel begint zogezegd bij het huis Gods.

'In antwoord op onze vragen over een zendbrief van br. Jan van Petegum ... sprak de Heer in een bidstond op maandag 9 op 10/12/,74 te 12.05, 's nachts deze woorden:

Ja, Mijn zoon! Luister naar Mijn woorden! De rondzendbrief van Br. van Petegum te Zwaagwesteinde is NIET DOOR MIJN GEEST GEINSPIREERD. Mijn Heilige Mond is BEDROEFD OVER DEZE WOORDEN! Het is MIJN UITDRUKKELIJKE WIL, dat gij...'

MIJN H E I L I G E G E E S T I S T E N N A U W S T E B E T R O K K E N I N D E Z E P U B L I C A T I E S , -
die door de BRS. SWART en FERWERDA zijn verschenen, en door de zalving van Mijn Geest is het-
dat zij geleid zijn tot de aankondiging van Mijn ingrijpen, door het a a n s t a a n d e
K A R M E L - G E R I C H T ! ! !
Mijn Mond zegt U verdor:
De GROTE DAG VAN MIJN GLORIE is aanstaande IK-JEZUS-IK MAAK MIJ OP, om Mijn Heil en Vrede
te brengen, te midden van een wereld in ROEG -die Mij heeft vernacht, maar--MIJN GROTE GE-
NADE zal dwaars door de oordelen heen Mijn Heilige roep doen horen:
"KOMT TOT MIJ--DOOR DE MAN VAN MIJN WELBEHAGEN, WANT IK--JEZUS--IK HEB HEM GEZONDEN,--OM
M I J N N A A M T E V E R H O G E N , - E N M I J N W E R K E N T E D O E N ! ! !
Mijn Hand zal door machtige wonderen en tekenen de GEZALFDE DIENSTKNECHTEN beves-
tigen in hun ambt!Mijn allesverheersende liefde zal het WAPEN zijn, waarmee zij de vijan-
delijke bolwerken zullen aantasten.
Het GROTE SPED zal IK-JEZUS-Mijn Heiligen Naam en een bekend maken aan al wat

Nadat ik de boodschappen van J. Swart tot mij had genomen viel mijn oog

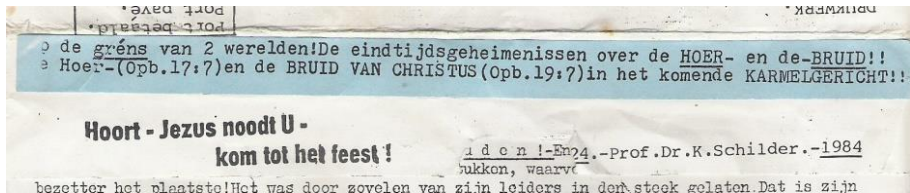
op het embleem van zijn brieven:

'Bruidsgemeente Van Jezus Christus'

en daaronder: 'En bedroeft den Heiligen Geest Gods niet, door welken gij verzegeld zijt tegen den dag der verlossing' Eph. 4:30.

Er zijn dus nog steeds profeten onder ons.

Zoveel is met dit stukje wel aangetoond.

april 1985

dōōminee

Als op zondagmiddag de prekerij er voor mij opzit, ben ik in een bui die niet te voorspellen is. Van alles is dan mogelijk: een uitgelaten stemming, radio hard aan, aan de telefoon hangen, vrienden opzoeken; onstuimigheid, een niet te bedwingen drang om het gras te maaien of op zijn minst de tuin om te spitten of afgedraaid, lekker passief wezen, borreltje.

Het kan ook voorkomen dat ik mijn overmaat aan energie op een nuttige wijze weet te kanaliseren. Dan leg ik dus een bezoekje af. Dat gebeurde die zondagmiddag.

Ik besluit af te stevenen op een modaal gereformeerd gezin, waar ik anders weinig kom.

Ik bel aan.

De deur gaat open.

'Dōōminee'.

Nogmaals: 'dōōminee!'

'Dōōminee, op zondagmiddag, zo maar onverwachts, dat hebben we nog nooit meegemaakt!'

Na deze spontane verwondering, een hartelijke ontvangst, koffie met een dikke koek, ontstaat er een situatie, waar ik ondanks een jaar groei in vakbekwaamheid, nog niet zo goed raad mee weet: het is stil.

'Daar gaat de dominee voorbij', is dan de uitdrukking, ook al is er bij 'dominee' op de stoel geen beweging te ontdekken.

Pa en ma kijken elkaar wat onthand aan en van de dochters met vriendin geen woord. Ze zitten gedrieën zwijgzaam op de bank, de handen in de schoot met een verlegen glimlach op het gezicht.

Ik weet wel wat ze denken: 'dōōminee'.

Een dominee moet een duizendpoot zijn want het kan ook anders.

Diezelfde dames doen het als ze goed op dreef zijn op de catechisatie ongeveer zo:

'Jeremia leefde dus in een tijd van geestelijk verval'

'...Ja, en Anneke haar verkering is uit.

Nou ze vond het niet zo erg hoor, het was toch niet serieus, maar Henk die heeft wel...'

'Hananja was een populaire vent. Die zei: het valt allemaal wel mee...'

'Zo'n broek als die van Tineke zou ik ook wel willen hebben, maar mijn moeder vindt dat ik al genoeg kleren heb... Eigenlijk heb ik er spijt van dat ik die gele trui heb gekocht, dat zou ik nu voor hetzelfde geld...'

Maar nu is het anders.

Ze zitten wat braaf te doen, verlamd door die ene gedachte: 'dōōminee'.

Onderweg terug naar huis zingt het nog wat na in mijn hoofd:

'dōōminee'.

Op het trottoir zit een stel kinderen te spelen.

Een van de snotapen zegt: 'dag meneer, koekepeer'.

Het is zoals de spreukendichter zegt: 'sommige woorden zijn raten vol honing, zoet voor de ziel en medicijn voor het gebeente'.

zomer 1985

een
van
de
twee
is
de
bengel

belletje lellen

Een dominee is een bevoorrecht burger, maar ook na vier jaar Lubbers, rusten er nog steeds op zware schouders zware lasten. Nooit een collectant die jou zal vergeten en op deugnieten heeft mijn bel meer aantrekkingskracht dan die van mijn buurman.

Wat dit laatste betreft, de magie zit hem natuurlijk niet in de bel, maar in wie er achter woont: dōōminee.

Het komt dus nog al eens voor dat ik niets vermoedend de deur opendoe en dan een paar kwajongens flitsend uit mijn gezichtsveld zie verdwijnen.

Of: een paar jonge dames die quasi-verwonderd uitroepen: 'Oooh, woont ū hier, dan hebben we het verkeerde adres!'

Nu heb ik na verloop van tijd wel mijn ingebouwde radar tegen belletje lellen ontwikkeld.

Eerst hoor ik: 'trik.....trik.....trik'.

Juist: mijn grindpad.

Dan: 'riiing'.

En direct daarop snel 'trik, trik, trik'.

Deze combinatie van signalen worden zonder uitzondering in mijn brein verwerkt tot: 'loos alarm'.

Helaas heeft het jongvolk aangevoeld dat het grindpad hun onwettige acties aan mij verklikt.

Dus hebben zij een andere tactiek gevonden om mij te verschalken. Men klimme eerst over de heg, lope daarna over het gazon, bane vervolgens een pad door de border en pas daarna: 'riiing'. Dan tuint de dominee er dus wel in.

Het spreekt voor zich dat ik door bovengenoemde praktijken niet al te spontaan meer ben om de buitendeur open te doen.

Soms ten onrechte, want af en toe is er ook een serieus verzoek.

Op een keer zie ik twee knapen bij het portiek verschijnen. Er volgt een langdurig 'riiing'. Omdat ik aan het eten ben, neem ik mij voor, met instemming van mijn vrouw, niet open te doen.

Na verloop van een halve minuut 'riiing' is het eindelijk stil.

Langzaam gaat de brievenbus open.

Daartussen twee onafgeveegde lippen: 'dominee, dōōōminee!'

Ik zucht, blijf zitten waar ik zit en roep – ik erken het, tegen de geest van mijn ambt in: 'eerst het Onze Vader opzeggen'.

Geen antwoord en ook geen riiing.

Wat ongemakkelijk geworden na deze onverwachtse stilte loop ik naar de deur en doe open.

Voor mij staan twee jongens die door hun schelmenstreken voor mij al iets vertrouwds hebben gekregen.

De een tracht met verlegen rollende ogen mijn vragende blik te ontwijken.

De ander neemt het woord en zegt met een merkwaardige grijns:

'Ja dominee, wij wouden U vragen, wij hebben straks rommelmarkt, wil dominee zijn auto nog kwijt?'

juni 1986

ik heb maar ja gezegd: deze auto was het

een consistorie elders

de consistorie

Als iets aan je oog onttrokken is heeft dat vaak iets intrigerends en prikkelends. Voortdurend zit je je af te vragen wat gebeurt daar en met je fantasie probeer je je een beeld te vormen.

Zo was het bij mij in ieder geval als puber.

Dat ik dacht: wat gebeurt daar in die consistorie? Je ziet de broeders – toen waren het nog alleen broeders – met plechtige gezichten de kerkenraadsbanken inschuiven en je denkt: wat hebben ze daar nu besproken achter die deur? En: hoe zit het daar – ik zeg het nu maar ronduit – hoe zit het daar met God.

Die consistorie had voor mij iets van het Heilige der heiligen: je liet er je gedachten overgaan, maar binnen kwam je er nooit. Het bleef gissen. Ik draai nu een aantal jaren mee en we leven in een tijd dat taboes worden doorbroken, dus huppeta daar gaat-ie:

er gebeurt niet zoveel bijzonders in de consistorie.

Even schrikken natuurlijk, maar ik kan het staven met de ervaring van een emeritus-predikant. Hij had in Friesland gestaan en vertelde mij vertrouwelijk: dan had je de hele week serieus aan je preek gewerkt en kwam je 's ochtens al vroeg in de consistorie en dan maakte je het mee dat de eerste ouderling binnen kwam, dat hij door het raam naar buiten kijkt en zegt: "in bytsje suterich waar no?" Met veel inspanning leidt je daarna de dienst en

doe je preek. Vervolgens kom je weer terug in de consistorie. Niemand die wat zegt. Alleen een paar die een sigaret opsteken. En dan is het diezelfde ouderling die weer door het raam naar buiten kijkt en de stilte breekt met: "it wurd leau ik al in bytsje better".

Zo gaat het natuurlijk niet altijd. Want heel vaak is het in die consistories een gezellig gekeuvel.

Maar wat is daar nou voor mysterieus aan?

En heeft God daar nu wat mee te maken?

Ik maak er geen geheim van dat het samenzijn in de consistorie wat mij betreft op één punt wel duidelijk een reden van bestaan heeft: het consistoriegebed.

Dat dit een teer punt is blijkt wel uit het feit dat het op de eerst volgende gezamenlijke kerkenraad aan de orde komt. Broeders en zusters, beschouw het navolgende als een voorschot op de discussie.

Consistoriegebeden heb je in soorten.

Neem alleen de toon. Het ene gebed ademt eerbied en daarmee afstand, het andere intimiteit en geborgenheid.

Altijd staat er een mens achter dat gebed – met zijn zorgen en vreugden, zijn geloof en zijn onzekerheid.

Je hebt het type ouderling dat het goed bedoelt, maar dogmatisch niet zo fijn besnaard is en bidt: Heer, ik dank U voor uw zonde.

Verder het type ouderling dat vol zit met geintjes, waarbij zijn gebed een

verademing is omdat je weet: nu neemt hij me niet in de maling.

Dan het gebed van de zenuwachtige ouderling die met kerst bidt: "Heer, wij danken U dat wij op de avond van deze paasmorgen als ambtenaren bij elkaar mogen komen".

Tenslotte het zwaarmoedige gebed. Je hebt met elkaar een fijne dienst gehad en zo'n ouderling begint op gedragen toon breed uit te meten over het geestelijke verval en onze zonde. Iets dergelijks maakte ik onlangs mee in een naburige gemeente. Een gebed uitgesproken op een bedrukte toon en dan dat zinnetje dat bij mij bleef haken: "Wilt U dominee en zijn vrouw voor elkaar bewaren". Met je ogen dicht krijg je snel visioenen, dus ik zag mijn collega met zijn vrouw in de keuken staan, gebroken servies en de kinderen er als versteend bij. Dat zit je natuurlijk niet lekker, dus onderweg naar mijn auto zeg ik tegen een van de ouderlingen: "dat gebed klonk nogal zwaar". Waarop hij antwoordt: "ja, ik begrip it ek net hielendal hear, mar dûmny hat fan'e wike jierdei west".

Wie nu denkt dat ik de spot drijf met al die trouwe ouderlingen, vergist zich. Het komt natuurlijk wel eens voor dat ik zondagmiddag in mijn auto stap en dat mijn vrouw vraagt: Jart, wat ga je doen? En dat ik dan antwoord: ooh, even preken. Maar meestal heb ik in die auto een ander gevoel.

Wie ben ik, doodgewone sterveling, dat ik straks over de eeuwige God ga spreken? Met zo'n stemming voor de dienst, doet het consistoriegebed je goed. Of het nu stuntelig is of routineus, je weet: ik sta er niet alleen voor.

maar het kan ook
gezellig zijn in de consistorie

zonen

De psalmdichter zegt

*Zie, zonen zijn een erfdeel des Heren.
Als pijlen in de hand van een held,
zo zijn de zonen der jeugd.*

Ik ben dus een gezegend mens en heb niet alleen het stellige weten maar ook het vaste vertrouwen dat mijn beide zonen veel in huis hebben. Onze jongste eet 's morgens grommend zijn schotel pap op en kleppert ongeduldig met zijn bord om een volgend portie. Al deze energie wordt omgezet in concentratie en verfijnde ontwikkeling. Het enige dat aan de jongen niet deugt is dat hij tevreden door de kamer kuierend soms met zijn rechtervoet stamt en dan "sit" zegt. Maar dat mag geen naam hebben - hij zal het wel van de straat hebben. Onze Tjitse is zo ongeveer zijn tegenpool: een slechte eter met een overmaat aan energie voortdurend getekend door een koloriet van builen en kneuzingen. Zo'n twee jaar geleden kwam voor het eerst bij mij de gedachte op om zijn wilde natuur nog een beetje profijtelijk te maken: het zou een advertentie moeten worden met in grote letters:

TJITSE SLOOPT ALLES

Dit ondoordachte plan heb ik echter uit mijn hoofd gezet vanuit de overweging dat hij wellicht te grondig te werk zou gaan.

Mag ik even?

Een platenspeler (gekocht bij ons trouwen) – één ruk aan de arm en niet meer te herstellen.

Een ledikant – door de bodem gezakt bij een springexercitie.

Een ander ledikant – total loss verklaard en bij het groot vuil gezet.

Een elektrische thermometer – verzopen.

Een ruit in de hal – door midden.

Een glazen plaat op de salontafel – aan diggels.

Dikker glas gekocht – verpulverd.

In wanhoop kurk aangeschaft met de gedachte: dit is vandalisme bestendig.

In een halve minuut de kamer onder de bison-kit.

Kortom apocalyptische toestanden in ons huis dat gelukkig niet echt van glas is.

Lepels die bij dozijnen tegelijk verdwijnen als was het een natuurverschijnsel.

Wekkers, waarvan je de losse onderdelen bij elkaar kunt rapen.

Cassettebandjes, die geكاapt worden voor spaghettihappenings.

En dan die ouderen die tegen je zeggen: geniet er maar van, want ze zijn zo maar groot. Ja mevrouw, ja meneer, iedere dag is een anekdote.

Een duur grapje was de riolering die verstopt geraakt was. Nadat je een week lang het nodige hebt ingehouden komt de loodgieter. Die meent het klusje in anderhalf uur geklaard te hebben. Vergissing. De afvoer zit vol strikklips die alleen op een bijzondere manier verwijderd kunnen worden.

Een week later is je lichaam en je geest wat aan het bekomen, kun je weer de loodgieter bellen. Douche verstopt. Blijken knikkers in te zitten.

Dat laatste brengt mij overigens weer op mijn vakgebied.

Wie had dat gedacht, dat diezelfde knikkers, die ik op een soms zo gemene manier had buitgemaakt op mijn vriendjes, mij 30 jaar later nog eens tot het uiterste zouden brengen.

Ondoorgrondelijke verbanden.

Diepten.

Geheimenissen.

1989

Tjitse en Koen na een onbewaakt ogenblik

en dat noemen ze werken

Welk beroep is mooier dan dat van dominee!

In deze zonnige dagen moet iedere sterveling doorwerken in het zweet zijns aanschijns, maar deze eerwaarde vlijt zich neer in de tuin van een bejaard gemeentelid en laat zich bedienen, terwijl de zonnewarmte op zijn aangezicht tintelt.

En dat noemen ze werken!

Naast mijn gereformeerde broeder zit een voor mij onbekend persoon, zijn kameraad.

"Ik heb de hele wereld gezien" zegt hij.

Van nieuwsgierigheid veer ik op uit mijn stoel: "dat is heel wat!"

"Ja, ik ben nooit de grens over geweest hoor, maar het bedrijf waar ik voor werkte had vestigingen over heel Nederland en daardoor kwam ik overal."

"Die VUT van tegenwoordig is een lachertje. Ik heb gewerkt tot mijn zes en zestigste en toen wilden ze me nog houden, want ik werkte voor twee. En als je dan hoort hoe ze tegenwoordig aan de bak komen. Mijn kleinzoon werkt bij de Shell, computers. Hij is begonnen met een tweedehands BMW. Op een middag gaat hij naar de showroom en vraagt: 'hoeveel kost die me-
neer?' '60.000 gulden'. 'Doet U die dan maar'".

"Als je het daar in zoekt zul je het ook niet vinden", probeer ik tevergeefs.

"Bij zulke dingen denk je: we hebben vroeger voor niets gewerkt."

Het verhaal komt op zijn eerste vrouw die na 15 jaar huwelijk vroegtijdig overleed. Voortdurend moest hij bijspringen in de huishouding. "Als ik geen geloof had gehad, had ik het niet volgehouden die vijftien jaar De mensen zeggen zoveel over geloof. Voor mij is geloof een zaak van het hart".

"Daar ben ik het mee eens", zeg ik, "in de kerk hebben we vaak strijd over kerkgebouwen en Samen op Weg. Maar het gaat om ons hart".

"Mijn vrouw heeft bij de Vergadering der Gelovigen gezeten. Maar daar gingen ze op een gegeven ogenblik de katholieke richting uit. Weekenden in kloosters. Dat moet niet. De katholieken hebben ons vroeger vervolgd. Daar moet je je niet mee inlaten".

Het gesprek gaat verder over de bejaarden die vergeten worden, de SDAP die nooit had mogen opgaan in de PvdA, de eerlijkheid van de arbeiders van vroeger en dat je nu niet eens je fiets kunt achterlaten in Leeuwarden.

"Wat doe je eraan?"

"Ik zou het niet weten", zeg ik terwijl ik op mijn knieën sla. "Maar ik moet weer eens opstappen".

We nemen hartelijk afscheid en terwijl ik mijn been over mijn fiets zwaai hoor ik per ongeluk een korte terugblik op het gesprek: "Ach, leuke kerel. Je hoeft toch niet altijd over het geloof te praten".

april 1989 of 1990

O.W.

Het was mijn eerste maand in Boksum dat ik even in de tuin bezig was. Er stapte een drukke meneer op mij af, die direct met de deur in huis viel: 'ik wil u bedanken, dominee'.

Verbaasd keek ik hem aan. Ik kende de man nog niet eens.

'Ja, dominee, voor de preek van afgelopen zondag over de drie-eenheid. Er zijn er maar weinig die dat zo durven te zeggen!'

O. W. was een markante man. Het geloof in het evangelie betekende alles voor hem. Maar hij was ook verontrust.

Een van de eerste keren dat ik bij hem thuis kwam had hij een hele verzameling krantenknipsels om zich heen. W. liet het niet over zich heen gaan. Als je vindt dat het de verkeerde kant op gaat, moet je je wel in de zaken verdiepen. En dat deed W.! Hij hield zijn dossiers bij.

Ik keek hem aan en hij kwam helemaal op dreef: 'hier een foto van de dochter van ds. Thomas. Noemt zich feminilist. Een mooie vrouw, hè, maar wel rot van binnen!'

Zijn arme vrouw zat er de hele dag tussen. Voortdurend moest ze de opinies van haar man aanhoren. Hij bedoelde het natuurlijk goed. Maar zou het niet een beetje minder kunnen? En ging het niet te vaak over hetzelfde?

Maar mevrouw W. had wel haar manieren gevonden om ermee om te gaan: af en toe een weerwoord hebben. Niet alles op zijn beloop laten. Het laat

zich raden dat W. niet zo makkelijk te overtuigen was. En zo kon je die twee soms in de kerk zien zitten. Dan was er weer zo'n klein geschilletje, dat even de kop op stak en waarvan je als buitenstaander kon genieten.

Voor de kinderen was het ook niet altijd even makkelijk.

Je kon er zo moeilijk tussen komen als heit aan het woord was. En bepaalde zaken waar je zelf mee rond liep daar kon je niet met hem over praten. W. was te vol van alles waar hij verontrust over was.

Bovendien had hij een sterk temperament. Bepaalde privé zaken kon je ook maar beter voor hem verborgen houden. Het zou voor hem te zwaar zijn om dat aan te horen. Dan maar zwijgen.

Op het einde van zijn leven werd W. geplaatst in een verzorgingstehuis – zonder zijn vrouw. Het was in Dronrijp. Daar ging ik ook wel eens voor in een kerkdienst. In de consistorie gooide ik een balletje op: 'en hoe gaat het W.?' Het duurde even voordat het kwartje viel. 'Aah, u bedoelt W. uit Boksum. Ja, wel een drukke man. We noemen hem *Oh wee!*'

na 1990

de grootste heiden van het dorp

Misschien is het de regenbui die op het pas gemaaide gras viel – ik weet het niet.

N. passeert op zijn tractor, wijst naar boven en kijkt mij verwijtend aan. Ik begrijp wel wat hij wil zeggen: ‘had die goede God van jou dat niet wat beter kunnen regelen?’

N. is een opmerkelijke man: niet verlegen en een tikkeltje onaangepast. Veel mensen in het dorp zijn christelijk. Hij niet. Hij ziet vooral tegenstrijdigheden. Het heeft hem de bijnaam opgeleverd: de grootste heiden van het dorp.

Nu niet gelijk in je schulp kruipen. N. is de slechtste niet. Eigenlijk is hij zelfs zachtaardig.

Ik beschrijf u het vaste ritueel dat zich voltrekt in It String na een ontspannend programma.

N. komt erbij zitten als ik achter de bar zit. En ik weet wat er gaat gebeuren. Ik krijg een biertje, dat ik dankbaar in ontvangst neem. Als ik nog maar een paar slokken genomen heb, volgt het tweede biertje. En spoedig daarna heb ik het derde biertje voor mijn neus. Ik ben geen grote drinker. Zo onopvallend mogelijk schuif ik het tweede en derde biertje door naar andere dorstigen.

Al bij het eerste biertje vuurt N. al zijn vragen op mij af. Hoe stelt u zich dat voor, de Wederkomst van Christus? De wederopstanding van het vlees, dat kan toch niet! Dan zijn er veel te veel mensen! En als u bidt beleeft u dan dat u echt contact hebt met God?

Waarom stelt hij deze vermetele vragen?

Wil hij mij overtuigen?

Of is hij zelf niet zo zeker van zijn zaak?

N. weet wel door te dringen tot het meest wezenlijke.

Af en toe probeer ik uit te leggen hoe ik het zie. Maar het meeste wat ik doe is zwijgen. Ingewikkelde kwesties kun je niet afdoen met een paar oneliners.

na 1990

1987 – reis naar Hongarije

Vermoeid na een lange reis ben je dan eindelijk in Boedapest.

Alles neem je geconcentreerd in je op en je maakt kennis met het gastgezin, waar je de nachten door zult brengen.

Overweldigend is het om zo'n vriendschap en liefde te ondervinden van voor jou onbekende mensen. Het glas wordt voor je geheven. Ik laat wat foto's zien en je kijkt elkaar vriendelijk aan. Meer dan de helft van wat je zegt is het ene woord dat ze begrijpen: 'gut'.

's Avonds probeer je op diezelfde kamer slaap te vatten. Maar dat lukt niet zo goed, omdat alles wat je gezien hebt anders is dan je gewend bent. Het is veel te warm op de kamer, maar dat kun je niet veranderen. Dat is centraal geregeld.

De wijk waar we in zitten heeft veel weg van de Bijlmer. Alleen is er minder groen en een rustigere sfeer. Geen vandalisme. Op straat allemaal auto's van hetzelfde merk. Samen met de bruinkoolcentrales verzadigen ze de lucht met roet en koolmonoxide. Veel mensen die een kuchje hebben.

Als ik mijn ogen sluit zie ik de supermarkt voor me die in weinig verschilt met die van ons. Alleen loopt meer dan de helft van de mensen achter een leeg karretje.

Op zondagochtend een liefdevol verzorgd ontbijt. Scherp en hartig. Paprika, rettich en salami. Ik mis het sneetje brood, maar we nuttigen dankbaar en ook een beetje beleefd onze maaltijd. Als de gastvrouw binnenkomt en ons

iets wil uitleggen, steekt ze plotseling de handen omhoog en stuift naar de keuken. Ik denk het te begrijpen. Ja hoor, daar komt ze met het brood aanzetten. We lachen lang en ontspannen, ook een beetje opgelucht, omdat we zeker weten dat we om hetzelfde lachen.

Daarna gaan we naar de kerk. Hoewel je geen woord kunt verstaan, krijg je toch wel een indruk. Ik weet dat er in deze gemeente veel toerustingswerk is, maar toch gaat het er in de dienst vrij strak aan toe. Het doet wat koud aan. Na de zegen wordt er een doop bediend. Het formulier wordt gelezen en het ja-woord wordt uitgesproken. Geen kinderen erbij en geen felicitaties.

Op woensdag krijg ik een wat andere indruk van de kerk op het Calvinj-plein van Boedapest. De dominee houdt een nuchter verhaal over eenzaamheid in Boedapest en hoe ze als kerk daar wat aan willen doen. Aan zijn boekenkast kan ik zien dat hij goed bij wil blijven. Waarachtig doen ze ook wat aan zending. En dat terwijl er geen forints het land uit mogen. De vrouwen haken kleedjes die in Zwitserland worden verkocht. De opbrengst is voor de zending.

kleding voor tehuis voor geestelijk gehandicapten

De laatste tijd ontstaat er in Hongarije meer ruimte voor de kerk. Op woensdagavond hebben we een gemeenteavond. Een feestelijke maaltijd met een preek van ds. Heidú Peter als toetje. Het is leuk om als je niets verstaat naar de gezichten te kijken. Mijn gastvrouw zie ik op een gegeven ogenblik ondeugend lachen. Ik vraag wat er wordt gezegd. Er wordt mij uitgelegd dat ds. Heidú vertelt dat hij die week met een hooggeplaatste

communist heeft gesproken. Die zei dat het leven in Hongarije duurder zal worden en dat hij als communist jaloers is op christenen, omdat ze op God kunnen vertrouwen. Aha!

Na de lange preek van ds. Peter is voor mij 10 minuten weggegeegd om wat over onze kerk te vertellen. Daarna volgen er vragen.

Of ik het eens ben met ds. Heidu dat wij ons als christenen niet met wereldse, dat wil zeggen maatschappelijke, vragen moeten bezig houden.

Gelijk in een lastig parket. Ik probeer een evenwichtig antwoord te geven. Een andere vraag is of we wel echt gelovig zijn. Dat is om mee naar huis te nemen.

Na afloop kan ik mijn Frans nog een beetje ophalen met een verdwaalde Zaïrees, die vraagt of hij in Nederland in aanmerking zou komen als politiek vluchteling.

Daarna staat nog een groepje jongeren om me heen. Wat nu wel kan en wat niet in een communistische staat. Je mening uiten is voor ons vanzelfsprekend. Voor hen is het riskant. Ook bij hen weinig geloof dat het ooit anders zal worden.

Ik krijg permissie van de groep om in plaats van het programma-onderdeel met een 90-jarige vrouw te spreken. Zij is de vrouw van de dominee die de gemeente gesticht heeft. Wat ze vertelt is indrukwekkend. Twee wereldoorlogen meegemaakt, communisme, de opstand van 1956, weduwe geworden en het geloof behouden. Ze wil alles over haar leven vertellen. In een uur en een kwartier zijn we bij 1939. Verhalen over schrijnende armoede. Vol vuur vertelt ze over de tucht die haar man in de gemeente invoerde. Dat had hij in Nederland geleerd. Haar zoon is professor in de theologie. Maar

ze heeft ook vragen over het geloof. Hoe moet je dat zien: de hemel en de hel? Is er hoop na zelfmoord?
Na afloop bidden we in het Duits.
Wat een vrouw! Wat een geloof!

1987

na een duizelingwekkende wijnproeverij

het is wetenschappelijk bewezen dat een rommelig bureau niet ten koste gaat van creativiteit en productiviteit.

namen

- pagina 2; Antine Merkus, Dianne Terpstra?, Joke Rodenhuis, Ina Schrale
10: Bianca Terpstra, Antine Merkus, Dianne Terpstra, Ina Schrale
13: Catharina Tamminga, Klaas Tjitse Miedema, Esther Rodenhuis
14: Pieter Hallema, Tjerk Pieter de Vries
21: Jannie Rodenhuis, Anne Jansma, Gjal't Terpstra
22: Dirk Sybesma, Trijntje Pasma
Tjibbe Rodenhuis, Hinke Kuiphof, Tet Sybesma-Andreae
24: Tjitse Voortman
28: Lammert de Jong, Syds Pasma
31: Jeltje Miedema-Wijnsma, Meintje Woudsma-Damsma
35: mevr. Andreae, mevr Weyer?, Jan Veenstra
38: August Wijnberg, Jart Voortman, gids Elisabeth, Keimpe de
Vries, Klaas van Groning, Tip Talsma-Hietkamp, Jantje van
Groning, Piet Fortuijn, Erna Voortman
45: Wytse Drijver, August Wijnberg, Tip Talsma-Hietkamp, Jantje
van Groning-Hanenburg, Keimpe de Vries, een Hongaarse,
Erna Voortman

Jart Voortman was van 1984-1990 predikant van de Gereformeerde Kerk van Boksum, Deinum en omstreken.